

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: DR. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton.

Előfizetési ár: egész évre 20 korona, fél-
évre 10 korona. Egyes szám ára 50 fillér.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium: ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

Osztokodás.

(Vonatkozással a 48 : XX. t.-c. végrehajtását tárgyaló törvényjavaslatra.)

I.

Az idő is sűrges. Az újságpapír is szűkös van. Ennélfogva csak a legkiemelkedőbb részletekre szorítkozunk a fentjelzett törvényjavaslat tárgyalásánál.

Ismeijük tehát a javaslatokat. I. A *katholikus autonomiáról*. II. Az 1848 : XX. t.-c. fokozatos végrehajtásáról. Ezekből láthatjuk az irányelveket, a törekvéseket is. A 48 : XX. t.-c. 2. §-ban határozottan ki van mondva a „*tökéletes egyenlőség és viszonyosság*”; a 3. §-ban pedig, hogy a 48 : XX. t.-c. végrehajtásánál a „*hitfelekezetek meghallgatandók*”. Azonban hallgatva nézzük, hogy a 48 : XX. 2. §-a ellenére, tehát az *egyenlőség és viszonyosság* ellenére külön javaslat készült a *kath. autonomiáról*, külön a 48 : XX. t.-c. végrehajtásáról! S hallgatunk és tűnjük, hogy a szentesített alaptörvény ellenére az államkormány részéről a felekezetek meghallgatásának semmi nyoma.

Mi történt mivelünk? Elfelejtettük a történelmet?... Elfelejtettük, hogy hol vette magát az a *kétmillió háromszázezer katasztrális hold föld*?... Elfelejtettük, hogy mi célra adatott?... Elfelejtettük, hogy az egyházi javak nem egyházi tulajdonokat képeztek soha, hanem közjavak voltak, melyek közfunkciók ellátása fejében adattak az egyház kezére?! Elfelejtettük, hogy ezen javak használatáért „a vallás érdekein és szükségletein kívül a birtok jövedelméből a *főpapok* tartoztak bandériumokat fenntartani, illetve vezetni a harcmezőre; iskolákat, hiteles helyeket fenntartani, kórházakat építtetni; a szegényeket ellátni; az igazságszolgáltatásban résztvenni; a hadsereget ellátni. Így az esztergomi érsek két, a kalocsai érsek egy, az egri püspök két, a nagyváradai, pécsi és erdélyi püspökök egy-egy hadesapatot tartoztak tartani és a haza veszedelmére kivezényelni. Továbbá a győri püspök kétszáz lovast, a veszprémi, váci, csanádi, nyitrai

püspökök 200—200 lovast; az esztergomi káptalan, továbbá az egri, erdélyi, pécsi káptalanok 2—200 lovast a harctérre kivezényelni? Ma pedig már nemcsak ezeket nem teljesítik, hanem az *oktatásügy költségeit is áthárították az államra*. Az 50-es években, tehát egy ellenséges, idegen uralom idején, az egyházi javak a *régi kötelezettségek nélkül* irattak át a püspökségek és káptalanok nevére a telekkönyvek létesítése és rendezése alkalmával. Így járnak el most is. Ezt a mai nehéz, kínos időt használják fel az egyházi birtokok rendezésére, a kath. autonomia létesítésének címe alatt; illetve nem is rendezésére, hanem a *kath. egyház tulajdonába leendő átvételére* /... De hát hol vannak azok a liberális államférfiak? A Wekerlek, a Vázsonyiak, a Mezősyek, a Tóth Jánosok s a többiek?!... És mi protestánsok elfelejtettük a 400 év alatt átélt küzdelmeket, szenvedéseket? Elfelejtettük történelmünket?... A világ az iskolaügy államosítása felé törekszik, hogy kivonja a nevelésügyet a klerikalizmus befolyása alól és ma mi és a *liberalis vezető emberek* nézik és hozzájárulnak, hogy 57 középiskola elvonassék az állam felügyelete és ellenőrzése alól?... Sőt kilátásba helyeztetik (kath. autonomia törv. jav. 5. §.) az is, hogy a budapesti tudományegyetem fenntartására szolgáló egyetemi alap is — ha a kath. autonomia igényei szerint ennek sorsa rendeztetik — átadatik a katholikus autonomia rendelkezése alá? Így a kath. autonomiáról szóló törvényjavaslat!... Hát hová vezet ez?!... Hiszen idáig azon panaszkodtunk, hogy a kath. jellegű fiú- és leányközépiskolákba s nőneveldekkbe a református hitoktatókat a református hittani tárgyak tanítása végett be sem eresztették! És jövőre képzelhető, hogy abba a kath. középiskolába bebocsátják?!... Mi leszen ebből?!... Csak kérdéseket teszünk; de a kérdésekben bennök van a felelet is. Mert így csak a régi Olaszország, Spanyolország és Belgium sorsa várakozhat ránk. S kinek az érdeke ez?! Érdeke talán hazánknak, a magyar nemzetnek; vagy érdeke ez az egyetemes emberiségnek?!

Hát hol vannak, miért hallgatnak a mi nagynevű, európai hírű, apostoli buzgóságú államférfiaink, protestáns vezető embereink?! Hol vannak, miért nem nyilatkoznak azok a szabadszellemtű demokrata államférfiak, a szociáldemokrata vezető emberek?!... Mi némitotta el, mi nyugozta le őket, mi kötötte le a kezeiket, mi némitotta el nyelveiket?!... Valóban sajátságos állapot! Szinte érthetetlen helyzet. Mindössze a „Világ” című lapban jelent meg egy-két kétségtelenül okos és bölcs nyilatkozat; de az is olyan szelíd, hogy alig vehető észre!... Ezekkel szemben mi reformátusok a koriszellem hatása alatt átadtuk a debreczeni református főiskolát is az államnak; mert azt hirdettük eddig és azt hirdetjük ma is, hogy a tudományt csak magasabb, általános, egyetemes szempontból szabad művelni; de semmi esetre sem felekezeti szempontból! mivel a történelem arra is megtanított, hogy a felekezetek harcai igen sok átkot és nyomort hoztak az emberiségre.

Ezeket kerestük eddig is, de akarjuk a jövőben is elkerülni s az emberiség művelődésének történetéből kitörölni. És ime a *kathol. autonomia* című törvényjavaslat, a XX-ik században, az eddig elítélt, elkarhoytatott felekezeti jelleget akarja kiélesíteni és erősíteni az általános, egyetemes művelődés hátrányára! Nos! hát ilyen már manapság csak Magyarországon eshetik meg!... És pedig a *demokratikus kormány* *fírmája alatt!*...

V—S.

Tárca

Vágy Istenhez.

*A mélységből kiáltalak!
Csüggedezem, nyujtsd kezéd!
Én Istenem, hogy lássalak:
Hozzád melyik út vezet?
Halld meg buzgó imádságom,
Mikor színed elé vágyom.*

*Kereslek a földön, égen;
Lelkem jeléd sóvárog.
Oh mutasd meg útat nékem,
Melyen reád találok.
Ha világoysz ez ösvényen:
Megtalállak én reményem.*

*Bár a földön ill esodálom
Mindenütt kezéd nyomát,
A porszemén, a fűszálon,
Melyen harmat csillog át:
Kereslek mégis az égen,
Hol vagy örök dicsőségben.*

*Mit szívem ill meg nem talál,
Ott jönn nálad kerescm.
Sóvár lelkem egedbe száll,
Hogy ott boldog lehessen.
Ami itt a földön álom,
Hátha ott majd föltalálom!?*

*Oh vágy lelkem, vágy utánad,
Hogy megtört a szenvedés.
Karom lankadt, erőm bágyadt,
Az örömöm meg kevés.
De boldog lesz e bús élet,
Amikor majd Istené lett. Erdélyi Imre.*

Fagy és olvadás.

Mottó: 147. Zsoltár 15—18. v.

Az Úr leküldé parancsát a földre: *Legyen tél!* és úgy lön...

A nap földkörüli vándorútján olyan elemmentumai közé került a nagyvilág ünnek, amelyeknek egybehatása fagyot, jeget és havat szül...

Nem söt meredeken onnan felülről ránk a nap fényes orcája, azért nincs most meleg földrészünkön. Sikpályáján a föld elhajlott a nap virágokat fakasztó, gyümölcsöket érlelő kedves melegétől; azért szállt most reá dermedtő hideg.

Csörgő patakok, szomjeltő vizek jéggé dermedtek, omlós barázdáink fagykéregbe burkolódnak; kertünk viráginak a helyük sem ismerzik meg mostan. Gyapjas hótakarót boríta rá az Úr akarata.

Igen, *Annak* akarata cselekszi ezt így, kinek hatalmát a zsoltáriró mottónkban rajzolja. Az a hatalom parancsolja alá a gyapjas havat; az teremti, szórja a porszerű deret, az szüli s hinti szét földünkön a jeget, a marcangoló, csontokig s velőkig ható, dermedtő fagyot. De ugyanazon hatalom parancsolja alá az olvadást is, s folydogálnak a most megdermedt vizek.

Így cselekszik bizony nemcsak az anyafölddel, hanem annak embervilágával is; zordon, kiméletlen fagyos időket boesát rá, úgy hogy hó nyárban is csak úgy dermedez; hanem aztán meg is lágyul vele szemben s olvatag, édes, örömezzésekkel árasztja el a keble világát.

Am nézzük közelebbről az Úr akaratából eljövő fagyot és olvadást, mely más szóval *halált s életet* jelent a nagy természetre s az ember lelkére gyakorolt hatásában.

Az Úr akarata küldi a fagyot, parancsolja le földi világunkra a dermedtő hideget, mely a halált hordja szét magával.

A természettudósok állítása, hogy a föld nincs egy helyhez megkötve, hanem köipályát fut a nap és saját tengelye körül s aszerint van nálunk tavasz,

nyár, ősz és tél, aminő állásban van földünk a fényt, világosságot s melegséget sugárzó naphoz, — mondom — a természettudósok állítása teljesen igaz, megdönthetetlen valóság. S mi hisszük, tudjuk, hogy azért borítja most fagy, jég s hó földünket, mert a föld a maga körpályáján úgy hajlott meg, hogy rá a napfény csak ferdén s rövid időn át hull egész nap-hosszant.

De azt is hisszük s tudjuk ám, hogy *Annak* örök, oszthatatlan parancsa szerint történik ez így, ki az eget s földet teremtette s az égi testek miriárdjaiba törvényt öntött, amely szerint éljenek és rendeltetésüket betöltsék. Annak a fő örökkévalónak szolgálja hát a dermesztő hideg is, ami pedig halált hoz méhében.

Halált! Ne rettenetek össze e szó hallatára; ne verjen szívetek hevesebben; ne boruljon szemtek könnyező ködfelhőbe s ne sóhajtozzatok, mintha a bánat mázsás sziklaként nyomná melleteket!...

Isten szolgálja a dermesztő hideggel járó halál... De mi ez a halál voltaképen?... Nem egyéb, mint az életelemek megkötöttsége; nem egyéb, mint az életműszerek megbénulása; s nem egyéb, mint az életerők aluvása.

Ezt mutatja a tél ábrázata.

A jégpáncéllal lezárt vizekben megkötözve az élet elemek; a lombjukat vesztett dermedt fáknak megbénulva az életműszerek s a fák kérge alá rejtőzködött, vagy a föld bordázata alá húzódtott rovarokban, hullókban s puhányokban alszik az életerő.

Mit mondok?... Nemcsak ezekben alszik, hanem az erdők, mezők, ligetek és kertek ezernyi ezer pompásan öltözködő virágjaiban, karesú lengésű fűszálaiban s az ősszel elhintett magvak millióiban; mindben, mindben alszik az életerő, a dermesztő hideg halálos ölelése folytán.

S vajjon talán valami rettenetes, megdöbbentő, szörnyű hatalom műveli ezt így?... Nem! Ime, hogy a dermesztő hideg halálos álma enyhébb, zsongítóbb s kívánatosabb legyen, olyan havat ad takaróul, mint a gyapjú s amint puha lágyan ráterül ez a nagy természet alvó gyermekeire, ne félse azokat senkisé a végenyészettől, az örök haláltól!...

Dermesztő a fagy és halált szülő; de fagyalását s halálos voltát nagyban enyhíti az örök jószág, örök bölcsesség.

Nem így cselekszik-e velünk is emberekkel?...

Leküldi parancsolatját a földre s amint ez a parancs a földre ér: a Róla megfélemezett emberek szinte megdermednek hatása alatt. Mert elveszi tőlük csapással szemüknek kívánságát, szívöknek szerelmét, lelköknek vágyait s olyanná teszi őket, mint az aszott kórót, vagy mint a lombjuhullatta meg-gémberedett fákat. Elsöpri imádott kincseiket, sirba tiporja éltük büszkeségét s reménységük hím virágait úgy lefagyasztja, hogy helyük sem ismerszik

többé... S mereszt eléjük egy bús, ködös jövőt, amelyen át szemök világa nem hat.

Azt mondjátok: ez a halál maga, mindent eltipró könyörtelenségével!... Ám legyen! De ennek a halálnak is van enyhítője; az a puha fehérgyolcs lepel, amit Urunk, a Jézus ott hagyott a zárját levetett szikla sírjában. Van, a legdermesztőbb halálnak is van enyhítője a hit szemével nézett valóságban. Mert hiszen a dermesztő fagyásra *olvadást hoz az Úr bölcs jósága.*

Fagyot parancsol, jeget teremt; de gyapjú takarót is ad. Sőt többet tesz: *Kibocsátja szavát, s szél-olvasztja ezeket; megindítja szélét s vizek folydogálnak.* Szolgálatába állítja a halált, de lám, nem a vég pusztítás céljából; leköti, megsibbasztja az élet elemeket, alvásra szenderíti az életerőt; de nem öli ki végkép, nem semmisíti meg; mert ő az élet ura, az élet Fejedelme. Hogyan találná kedvét a vég megsemmisítésben, hogy gyönyörködne az örök halálban, holott Ő, mint szent Fia is mondá, *nem holtaknak, de élőknek Istene!*... S a dermesztő fagyra küldött olvadásban mindig is az *Élet*, a valóságos, a kedves, a kívánatos élet jelentkezik.

Ez az *Élet* legelőbb is szépen leolvasztja az alvó természetéről a szemfedőt, a gyapjúhoz hasonlatos havat. Aztán feloldja a fagy megdermesztő karjaiból a lekötött életelemeket, amik a vizeknek csöppjeiben seregestől duzzadoznak, s majd párává lesznek; mint egy édesded álomból serkenő pihent ember buzgó sóhaja, föl szállanak a magasba; felhőkké szövődnek össze s enyhe záporfurdót hullatnak alá a már szintén ébredező rögökre, barázdákra, füvekre, virágokra, hogy kimossák ezek álmos szeméiket s új köntöst ölteni mozduljanak. És mozdulnak. Neki indulnak az életműszerek; megtelnek elevenséggel a legparányibb zugok; a zsibbadtan aluvó rovarkák, hullók, puhányok véredényiben fölébrednek az életerők, kijönnek a napfényre s a miriárd fű és magvsarjadék, megannyi pattogó-duzzadó rügy s kifesleni kész bimbó hirdeti a levegőben szántó pacsirtával az *Élet* diadalát a halál, a dermesztő fagy felett.

Ez a körforgás valósul mindenütt a teremtett világban. Az embervilágra szakadt, kegyetlenek, türhetetlenek, szörnyen dermesztőnek tetsző, minden munka s izomerőt megbénító, fagyos, súlyos időnek a vége szintén — olvadás. Felolvadása az örökre pusztítani látszott hatalomnak; felolvadása a szívek mélyén dermetegen nyugvó értelmeknek, s átmenet az életbe, az örömkönnyhullatásba, a vidám, az édes nevetésbe.

Az Úr tanítványaira is rászakadt ez a szörnyen fagyaló tél a vesztés fájalmában. De ott volt enyhítőként, puha gyapjú takaróul Mesterök vigasztalása: „Egy kevés ideig nem láttok engem; aztán egy kevés idő és ismét megláttok engem!”

Zord, hideg, kiméletlen a téli fagy; dermesztők

a ránk nehezült idők; mintha örökre elvesztenők már a jóságos Isten áldott melegét hintő szeretetét. ...Sírhalomok alatt legszebb reményeink, ...letiportan vonaglanak édes vágyaink... Az életerőnk szinte megdermed, hogy ne bírjunk cselekedni semmit. ...A fiát vesztett apa ne küzködjön tovább... Kinek, minek?... A gyermekét sirató édes anya ne szöhesse tovább reménységének színes vásznait... Kinek, minek?... A férje után bűgő özvegy hitves ne tekinthessen vágyva a jövőbe... Kinek, minek?... Az apátlanul didergő árva ne tudjon még csak sóhajítani se... Kinek, minek?... Óh, ez az élet, a mostani élet, olyan halálosan dermesztő!...

De míg így dermedezünk, egyszerre csak jön az olvadás; megerednek könnyeink... sírunk. És fülünkbe csendül az *Élet* Fejedelmének mondása: „Sirtok ti, szomorkodtok ti — — hanem a ti szomorúságtok öröme fordult!” S új, enyhébb szellők lengedeznek körülünk; életerőnk zsihadása múlik; izmaink tenni vágnak s mint a tél dermesztő fagya után a természet, a mi szívünk is éledni, vidulni kezd s a síron innen és a síron túl csak *Élet*-et látunk; új eget, új földet, ahol könnyeink letöröltetnek, sebeink begyógyulnak; mert az *Élet* dicső fejedelme újra egyesít még azokkal is, akiket elveszítünk...

Föl tehát a szívekkel minden búsongók!...

Dermesztő, halálosan fagyaló, hideg tél van, de rá olvadás, az *Élet* diadala következik.

S a jövő, melyet mi remélünk
Olyan, melyért érdemes most élnünk,
S ha elhozza majdan az Úr kegyelme:
Szívünk-lelkünk örömmel lész bételve.

Nagyrábé.

F. Varga Lajos.

Közélet

Egy megdöbbenő vezércikk.

Ha valamikor elszántam magamat, hogy írjak az ujságba, tiltó parancsként lebegett előttem: ne írj egy betűt se a lelkészek vagy az egyházak szegénységéről, írnak erről mások nagyon sokat, többet az elégnél!

És ime most mégis erről írok. Kényszerít írni az a vezércikk, mely a Debreczeni Prot. Lap f. évi 2-ik számában látott napvilágot, s mely nemcsak engem, de bizonyára minden magyar kálvinista lelkészt, sőt minden objektive gondolkodó protestáns embert megdöbbenített.

Hát ki olvashatná megdöbbenés nélkül azt, hogy a világháború rettenetes gyötrelmeinek, elviselhetetlen drágaságának negyedik esztendejében előáll egy merész férfiú, aki az általa is „nagyértékűnek tartott lelképásztori munkára, mely a háború után következő években nemcsak az egyházi élet, hanem általában a kulturális és erkölcsi fejlődés biztosítása

tekintetében is felül fog múlni jelentőségében minden más, vele összehasonlítható élethivatást“, úgy akarja csalogatni a jelen és jövő ifjait, hogy „aki magyar kálvinista papnak megy, legyen elkészülve a tisztas szegénységre“, mert „bele tudnék nyugodni — úgymond — abba, hogy a lelkészi fizetések maradjanak a mostani állapotukban... hiszen meg lehet élni rendes viszonyok közt az évi 1600 koronára alapított javadalomból is“.

Kedves atyámfiai, lelkésztestvérek! Olvastátok-e ezt? És ti nagyreményű ifjak, kik pályaválasztás előtt állotok, olvastátok-e ezt? Mikor tudjátok — hiszen mindenki tudja —, hogy a napszámos 15—20 koronát keres naponként; mikor tudjátok, hogy a gyári munkás óránkénti 3—4—5 koronával fizeteti magát; mikor tudjátok, hogy a falusi jegyző mellékkeresete átlagos számítás szerint 4—5000 korona; mikor tudjátok, hogy a banki könyvelő, a kereskedősegéd, a főpincér, sőt a jó szakácsné is évenként ezreket vág zsebre; mikor tudjátok, hogy 1 tojás 1 korona, 1 liter tej 3 korona, 1 kiló hús 10 korona, 1 ing 70 korona, 1 pár cipő 140 korona, 1 férfi, vagy női ruha 500—600—1000 korona stb... stb.: nem olvastátok-e megdöbbenéssel, hogy nektek 1600 korona is elég, mert ha most talán nem tudtok is belőle megélni, a jövőben, „rendes viszonyok között“ megélhettek. Örvendeztetek ti, akik már benne ültök e javadalomban, titeket pedig, akik még csak ezután akarjátok azt elnyerni, lelkesítsen nagyértékű lelkészi munkára, Isten országának terjesztésére az édes reménység, hogy az „ingyenes lelkésznevelő intézet“ rendkívüli gyönyörűségei után az 1600 korona évi javadalomért jobban végezhetitek „gyönyörű munkáitokat, mint most sok jó javadalmú sivar lélek“ végezi.

Kérdelek téged, aki e vezércikk írója vagy, hogy voltál képes gondolatodban ilyen alacsonyaknak, a föld porával egyenlő páriáknak látni a „nagyértékű lelkészi munka“ teljesítőit: a mostani és a leendő magyar kálvinista lelkészeket; hogy voltál képes elképzelni azt, hogy az általad kontemplált fizetésért testi és lelki erejét valamire becsülő ifjú a lelkészi pályára rálépjen?

Nem, ez lehetetlenség, ilyet állítani a legdöbbenőbb abszurdum! Ezzel szemben az az igazság, hogy ha a lelkészi fizetés mostani állapotában megmarad, a theol. egyetem és a theol. akadémiák elnéptelenednek még akkor is, ha évenként egy félmillió kiadással papnevelő intézetet állítanánk mellettük.

Mit tegyünk tehát? Adjunk lelkészeinknek, adjunk sürgősen — mert jam proximus ardet Ucalogon — nagyértékű munkájuknak megfelelő fizetést. Nem dús javadalomazást, hanem annyit mindenestre, amennyit a velök egyenlő képzettségű tiszt-

viselők kapnak. Igen, de hát honnan? Hadd mondjam el erre vonatkozólag véleményemet.

Hosszú lelkési pályafutásom alatt mindig az volt a meggyőződésem, hogy lelkéseinknek és egyházainknak sok helyen igazán siralmas szegénysége roppant nagy baj ugyan, de ennél nagyobb bajaink is vannak a valláserkölcsei élet mezején. Mindig azt tartottam, hogy a szegénység csak okozat, az ok pedig a hitetlenség, a vallástalanság. Én sohase hittem abszolút igazságnak azok véleményét, kik palam et publice hirdették, hogy ha egyházaink és lelkéseink gazdagok lennének, az anyagi javak bőségével a lelki javak is megszerezhetők volnának és könnyű lenne olyan református hitéletet teremteni gyülekezeteinkben, melynek csodájára járnának a katolikus és a többi felekezetek.

Nem, ennek az elméletnek ellene mond anyaszentegyházunk dicsőséges múltja. Nem is említve a Jézus, az apostolok, az első keresztyének szegénységét, csak magyar református egyházunk történetére hivatkozom, mely örökké tündöklő példákban igazolja, hogy a hithűség, a jól megismert bibliai igazságokhoz való ragaszkodás, az egyháznak — mint üdvintézménynek — forró szeretete mindig előteremtette azokat az anyagi eszközöket, amelyek a vitézkedő egyháznak — mint földön élő organismusnak — elodázhatatlanul szükségesek valának. Sohasem az anyagi javak teremtenek hitéletet, hanem mindig megfordítva: a hitélet teremtette elő az anyagi boldogulást. Hiszen ha az anyagi jólét, a kincsek halmaza, a nem is kat. holdakban, hanem □ kilométerekben megmért főpapi földek volnának a mozgató erők, amelyekkel a lelkekben a hit-remény-szeretet és ezek által a valláshoz, az egyházhoz való hűség felébreszthető, ébren tartható és erőssé tehető: akkor az örök mozdony feltalálásánál is abszurdumabb dologra vállalkoztak volna a magyar reformátorok, akkor teljes lehetetlenség lett volna a reformációnak hazánkban való elterjedése, fennmaradása és fejlődése.

Hiszem és vallom, hogy ahol a hívek értékesnek, mindennél drágábbnak tartják a vallást, az egyházat, az iskolát: ott nem is hagyják azt nélkülözni, hanem kész örömmel hozzák meg annak fenntartására, boldogulására a szükséges áldozatokat. Hiszem és vallom, hogy ahol ez nincs így, ennek legfőbb oka abban keresendő, hogy kialudt a hívek lelkében a régi buzgóság, meghidegült — talán meg is fagyott — az egyház iránti szeretet; közömbössé lett előttük a roskadozó templom, lelkészlak és iskola; közömbössé lett, hogy a lelkész, a tanító családostul együtt nélkülözésekkel küzdve nyomorog, egy szóval közömbössé lettek, értéktelenné váltak előttük azok a szent igazságok, amelyek egyedül képesek az embernek boldogságot adni.

És hiába tagadnánk, ennek a szomorú állapot-

nak sok tekintetben egyházunk vezetői és mi lelkészek is okai vagyunk. Ennek bizonyítására most csak annyit hozok fel, hogy az újabb időkben a legtöbbször nem a hívek áldozatos hűségére appelláltunk, mikor szorongatott a szegénység, hanem teljes erőnk-ből sürgettük, — mondhatnám — kieroszakoltuk az állami segedelmet. Így szünt meg az egyház a nép kizárólagos tulajdona lenni; így vált az kevés értékűvé a nép előtt. Nem drága az ma már az egyháztagoknak, mert fenntartásáról szerintők nem nekik kell gondoskodniok. Minek áldozzanak ők arra, mikor úgy is fenntartja, fenntartani köteleles azt nekik az állam; miért emeljék ők a megváltozott viszonyoknak, a már-már elviselhetetlen drágaságnak megfelelőleg a lelkési és tanítói fizetéseket, mikor az állam úgy is ad adósegélyt, kongruát, korpótléket, tanítói fizetéskiegészítést és adnia kell az 1848: XX. t.-c. szerint minden egyházi és iskolai szükségletet. És nolle-velle el kell ismernünk, hogy ez az okoskodás egészen logikus, mely mint argumentáció megcáfolhatatlan ugyan, de — mint ilyen — egyházunk eddig sziklaszilárdan állott épületének fundamentumát rázza meg. A fundamentum az egyháztagok hitből származott áldozatkészsége. Ennek a kövei lazultak meg, hullottak ki most és én bizonyítom, hogy az ezen kövek helyére már eddig tett és ezután teendő beton: az államsegély semmiképen nem lesz képes az idők ostromát úgy kiállani, mint az áldozatkészség kövei eddig kiállották. De ha kiállaná is, mi rettenetes sokat veszítenénk. Az állami alapon felépülő egyház és iskola telekkönyvi tulajdonosai nem mi lennénk, mi csak bérelnők azt a fenntartó tulajdonostól: az államtól, mely általunk neki nyújtandó értékek ellenében a legjobb akaratú is legfeljebb csak annyira becsülne bennünket, mint intézményei közül a legfontosabbakat.

Vissza tehát a biztos alaphoz: az egyháztagok áldozatkészségéhez! Rázzuk föl őket azon balgatag álmódosásukból, melybe — mi türes-tagadás — mi ringattuk el, hogy az egyház akkor is megél és boldogul, ha ők nem áldoznak érte. Értessük meg velök, hogy az az egyház épen úgy, vagy talán még inkább az övék, mint a haza és ha akár az egyiket, akár a másikat nyomorogni vagy elpusztulni hagyják, meggyalázzák sírban nyugovó apáik emlékét. Értessük meg velök, hogy legdrágább kincseket a vallás képezi, melyért nemcsak anyagi áldozatot kell hozniok, hanem — ha kell — az életüket is.

Ne mondja senki, hogy a magyar kálvinista népet nem fogja belátni, nem fogja megérteni. Ismerem e népet és tudom, hogy ez a törvénynek nem csak akkor engedelmessé válik, mikor az vállairól a terhet leveszi, hanem akkor is, mikor azokra újabb terheket rak. Ilyenkor panaszkodik, zúgolódik, talán átkozódik is, de az engedelmisséget nem tagadja meg és több-kevesebb idő alatt belátja, elismeri, hogy azt

a terhet önmagáért kell viselnie, azt az áldozatot az övéi javáért kell meghoznia. És hogy milyen nagy terheket bír meg ez a magyar kálvinista nép, bizonyítják azok az óriási áldozatok, amelyeket a háborúban a hazáért hozott. Belátta, megértette, hogy az a haza az övé és azért mindent áldoznia szent kötelessége. Épen így meg fogja érteni azt is — hiszen 400 esztendő múltja alatt nehezebb viszonyok között is megértette —, hogy az egyház is az övé, az reá nézve mérhetetlen érték és annak megtartásáért, gyarapításáért semmi áldozattól sem szabad visszariadnia.

Mindezeknél fogva nyilegyenes ellentétben a „megdöbentő vezércikk” írójával odakonkludálok, hogy a lelkészi fizetések semmi szín alatt ne „maradjanak mostani állapotukban”, mert ha abban maradnának, ebből egyházunk veszne, pusztulása matematikai pontossággal bekövetkezik. Rövid idő alatt nem lesznek lelkészeink! S jobb is, ha nem lesznek, mert a napszámosénál is kisebb javadalmú, éhező, ruhátlankodó, szellemi táplálékot nem élvező lelkész kevesebbet ér a semminél: pénzbe kerül és még sem használ, hanem árt.

De ne vessük minden bizodalunkat az állami segítségekben, még az 1848: XX. t.-cikkben sem! Ezek a gyógyszerek csak palliative gyógyíthatják meg anyagi nyomorúságainkat. Sőt nekem úgy tetszik, hogy minél nagyobb adagokban vesszük be ezen gyógyszereket, egyházi életünk organismusa, híveink hite, reménye, szervezete annál betegebb lesz és — ne adja az Isten — ha egészen államegyház leszünk, el is fog senyvedni.

Meg kell akadályoznunk e fenyegető veszedelmet. Le kell térnünk arról az útról, amelyen néhány évtized óta arra törekedtünk, hogy minél többen adjon az állam és minél kevesebbet adjanak híveink az egyháznak. Rá kell lépünk arra az útra, amelyen meg kell kívánnunk, hogy aki magyar kálvinista, az ne csak szóval legyen az, hanem valósággal, cselekedettel, áldozattal is.

Én kenyereimnek javát megettem, tehát nem pro domo mea beszélek. Én tudom, meg vagyok győződve, hogy az Egyh. III. t.-c., mely megengedte, hogy hasonlíthatatlanul kevesebb legyen az egyházi adó, mint amennyit a hívek addig önként fizettek, nagy mértékben megrongálta híveink lelkében a vallás, az egyház iránti szeretetet, áldozatkészséget. S ez természetes is, mert ami kevésbe kerül, amiért keveset áldozunk, az nem értékes, nem drága előttünk. Az Egyh. III. t.-cikket tehát haladéktalanul el kell törölni! Ehelyett mondja ki a zsinat, hogy minden egyházközség minden évben annyi adót köteles kivetni, amennyi a szabályszerű költségvetés szerint az eddig nyert és ezután is folyósítandó, sőt — ha lehet — felemelendő segélyekkel együtt az egyház tisztességes fenntartására szükséges. Mondja

ki a zsinat, hogy a tanítói fizetésnek — akár egészíti ki az állam, akár nem — nem szabad kevesebbnek lennie, mint az állami tanítóké. Mondja ki a zsinat, hogy a lelkészi alapfizetés minimuma 4000 korona és hogy ez könnyebben előállítható legyen, a terményadózás ismét életbe lép, vagy ahol ezt a hívek nem akarnák, kötelesek minden terményért azt az árat fizetni, amely a költségvetést megelőző évben annak a terménynek folyó ára volt. Ahol pedig a hívek oly kevesen vannak, hogy ily fokú adózást anyagi összeroskadásuk nélkül nem bírnának meg: ott jöjjön a segély, jöjjön az 1848: XX. alapján amennyi szükséges.

Igy nem lesznek nyomorgó egyházaink, nem lesznek a megélhetés testet-lelket leigázó gondjaival küzdő lelkészeink és tanítóink! Így miénk lesz a jövő!

Bihari Lajos.

*

Ennek a lelkes és szép cikknek fejtegetéseire — melyek közül abban, hogy az államra támaszkodás nagyon sok veszedelemmel jár, mi is egyetértünk —, ez alkalommal reflektálni nem kívánunk. Az okfejtés előzményeül tett vezércikk írója ellenben már itt megjegyzi, hogy a feljajdulásra ő — legjobb hite szerint — nem adott okot. Hiszen nem azt írta, hogy a papi fizetés 1600 koronában elég. Hanem, hogy az 1848: XX. t.-cikk fokozatos végrehajtásáról szóló törvényjavaslat *lehetlenné teszi, hogy az E. T. az 1848: XX. törvénycikkbe vetett reménységgel állapítsa meg a magasabb lelkészi fizetést.* Meg azt írta, hogy hiszen még a mostani fizetésben is meglehetne nyugodni, *ha a papjelölteknek ezért a gyarló javadatomért nem kellene már diákkorukban is elhagyatottan nyomorogniok s ha a lelkészek valamennyi gyermekének teljesen ingyenes neveléséről megfelelő, jól berendezett intézetekkel gondoskodni lehetne.* Ám ilyen intézetek létesítésére sem ad lehetőséget a szóbanforgó törvényjavaslat.

Ez volt ama vezércikkünk gondolatmenete. S hogy az 1600 koronát — különösen a háborús drágaság alatt — a cikk írója mennyire nem nyilvánította elégnek egy *lelkészi család* eltartására, az is mutatja, hogy ugyanő az esperesi tiszteletdíjat (— mely pedig csak 100 koronával kevesebb —) ama ruházatot sem fedezőnek mondta, melyet az esperes hivatalos útjain elvisel.

Vezércikkirónk egy új s a családok lelkészeire nézve nagy fontosságú intézménynek, a *lelkészek gyermekeit nevelő intézeteknek gondolatát* vetette fel s azt remélte, hogy cikkéhez *ebben a vonatkozásban* fognak hozzászólni, nem pedig ama köztudomású és nem is vitatható igazság ismétlése végett, hogy a papok fizetése szegényteljesen alacsonyra van szabva.

Különfélék

Az Egyetemes Konvent folyó hó 18-án délelőtt rendkívüli gyűlést tartott, amelynek főtárgya az 1848:XX. tc. fokozatos végrehajtása tárgyában benyújtott törvényjavaslatra vonatkozó megjegyzések megtétele volt. A megjegyzéseket a következő pontokba foglalták össze: 1. A konvent az országgyűlésnek benyújtott törvényjavaslatot, mely az eddigi javadalmazás helyébe az állandóság és törvényes biztonság követelményének megfelelő *örök alapítványi formát* választott, *elismeréssel fogadja*. 2. A „*segélyezés*” szó helyett mindenütt „*állami hozzájárulás*” kifejezés alkalmazását kéri. 3. Kéri, hogy az örök alapítványtőke a református egyháznak *mielőbb megfizettségük*. 4. A törvényjavaslat 5-ik szakaszát megváltoztatni kéri, mert annak 4-ik §-a a háromféle egyházi szükségletnek a jövőben való állami támogatását kizárja. 5. A jelen törvényben megállapított javadalmak *a jövőben* a viszonyosság és egyenlőség elvének megfelelően *felelhetők legyenek*. 6. A törvényjavaslat 8-ik §-át, mely a párbérré vonatkozik, újra szövegezni kéri, hogy világosan kitűnjék, hogy *a párbérfizetés alól minden idegen felekezeti egyén feltétlenül mentes*. 7. Kéri a konvent *a lelkészek súlyos anyagi helyzetének a mai viszonyokhoz mért korszerű rendezését*. — Ezenkívül a Kenessey Béla püspök elhalálásával megüresedett bizottsági helyeket eképen töltötték be: A konventi rendes bíróságban rendes tag lett Sulyok István, helyébe póttag Sass Béla, rendkívüli bíróságban Kiss Ferenc; az egyetemes tanügyi bizottságban rendes tag Dr. Ravasz László, énekeskönyvügyi bizottságban egyetemes konventi tagságon Nagy Károly, a kápláni kongrua bizottságban elnök Dr. Baltazar Dezső, helyébe tiszántúli rendes tag Futó Zoltán, helyébe póttag Sulyok István; közös protestáns bizottságban rendes tag Nagy Károly, helyébe póttag Jancsó Lajos; vasárnapügyi bizottságban elnök Dr. Baltazar Dezső, helyébe tiszántúli rendes tag György Endre, helyébe póttag Sass Béla. Tudomásul vették az erdélyi egyházkerület jelentését az egyetemes adóalap végrehajtó bizottságába választott új tagokról s felhívták az erdélyi, dunamelléki és tiszántúli kerületeket, hogy a Dr. Kenessey Béla, Mády Lajos és Várady Gyula halálával megüresedett közalap-végrehajtó bizottságban megüresedett rendes-, illetőleg póttagsági helyek betöltéséről gondoskodjanak. Tudomásul vették Hörömpő Dezsőnek konventi titkárrá és Dr. Tóth Dezsőnek ideiglenes minőségben konventi másodtitkárrá történt kinevezését. Mindketten letették az esküt.

Debreczen város első kerületének képviselőjéül a függetlenségi párt intéző bizottsága *Buza Barna* ügyvédet s hírlapírót jelölte, kit — mivel ebben a

kerületben a függetlenségi párt óriási túlsúlyban van, bizonyosan meg is választanak. Azt reméltük, hogy lesz olyan *kálvinista magyar* itt Debreczenben vagy környékén, akit méltónak találnak a *Tüdős János* és *Thaly Kálmán* utódává tenni. Érdekes — vagy tán hogy szomorú —, hogy a *kálvinista Róma három képviselője közül most már egy sem lesz református*. A II. kerületből ugyanis zsidó, a III.-ból lutheránus a képviselő. Hát a függetlenségi pártnak már nem volnának olyan református vallású tagjai, akik méltók az országgyűlési képviselőségre? Vagy a kálvinista Róma annyira nem törődik már a református egyházzal, hogy most, a nagyjelentőségű egyházpolitikai reformok idején sem gondol arra, hogy *legalább egy* református képviselője legyen? Vagy szoboszlói ész diktál a függetlenségi pártban, hogy: ha Szoboszlónak jó volt Polónyi Géza, Debreczennek is jó lesz Buza Barna? Azt halljuk egyébiránt, e csaknem tisztán reformátusokból álló I. kerület polgárai *kifejezetten követelték*, hogy református jelöltet kapjanak. Ha ez igaz, elég nem szép annak, vagy azoknak az eljárása, kik a jelölt vallása tekintetében tévedésben tartották a jelölt gyűlkezetet.

Hivatalos Értesítőt jelen számunkhoz nem adunk

Pályázat.

A borsi református egyház az 1917—18. iskolai évre helyettes tanítót keres. — Fizetése havonként 120 korona és bútorzatlan lakás. Kötelessége I., VI. vegyes osztály tanítása. A megválasztott, ha férfi és meglegedésre szolgál, rendes tanítóul alkalmaztatik. — Állás azonnal elfoglalandó.

Bors, 1918 január 22.

Presbiterium.

Pályázat.

A hódmezővásárhelyi református egyház pályázatot hirdet az egyház által fenntartott egyik egyházi segédlelkészi állás betöltésére.

E segédlelkészség javadalma: 3000 korona készpénz fizetés az egyház pénztárából havonkénti előleges részletekben fizetve. Egy kis szobából álló lakás, amely egyszersmint hivatalos helyiségül is szolgál, ezen szoba fűtéséhez az egyház ad fűtőanyagot s világítási költségét is fedezi.

Az állással a következő kötelességek vannak összekötve; hetenként felváltva a templomi és egyéb lelkészi hivatali teendők teljesítése. A presbiterium által részére kijelölendő tanintézetekben, illetve osztályokban legfeljebb 16 órán át vallásoktatás teljesítése, általában pedig az állás szolgálati szabályzatában előírt kötelességek végzése. E szabályzatot pályázni óhajtók az egyház jegyzői hivatalától kikérhetik.

A megválasztott segédlelkész 40 korona útiköltséget kap.

A pályázati kérvények f. 1918. évi február hó 9-ig a lelkészi hivatalhoz adandók be, a megválasztott segédlelkész 1918. évi március hó 1-én tartozik állását elfoglalni.

Hódmezővásárhelyen, 1918. január hó 17.

Pap Imre
elnöklelkész.

Pályázat.

A szamoskrassói református egyház pályázatot hirdet a második tanítói állomásra.

Kötelesség: Az iskolaszék által kijelölt osztály, vagy osztályok vezetése, valamint a hadban levő kántor helyettesítése.

Javadalom: 1. Természetbeni lakás és kertválság (20 K) 2. Törvényes tanítói fizetés, államsegéllyel kiegészítve. 3. Az állam által biztosított háborús pótlékok. 4. Személyi pótlékul: 8 (nyolc) köbméter tüzifa a tanító udvarára beszállítva. 5. Kántor helyettesítésért: havi 20 K tiszteletdíj.

Egyben kötelezettséget vállal az egyházközség arra, hogy az állami és felekezeti tanítói fizetés közötti különbözetet az esedékesség szerint megtéríti.

Végül alkalma nyílik megválasztott tanítónak a szövetkezetek vezetésében leendő tevékenykedésre, melynek révén jelentős mellékjövedelmet biztosíthat magának.

Pályázhatnak okleveles férfi- és nőtanítók, nő azonban csak férfi pályázó nemlétében választatik meg.

Pályázati kérvények, oklevél és működési bizonyítványok mellékelésével 1918 február hó 14-ig alulírottához küldendők. — Az állás azonnal elfoglalandó.

Szamoskrassó, (Szatmár m.) 1918 jan. 20.

Oláh Sándor
református lelkész,
iskolaszéki elnök.

1—2

Pályázat tanítói állásra.

A hajdunánási református egyház pályázatot hirdet nőtanítói állásra.

Javadalom: egyháztól 1000 kor. törzsfizetés, 250 kor. illetve 300 kor. lakbér és 20 kor. kertválság. Törvényszerű fizetés kiegészítés állami hozzájárulás kieszközlése mellett.

Kötelessége az egyházi törvények szerint.

Pályázhatnak okleveles tanítónők.

Határidő január 30. Az állás azonnal elfoglalandó.

Kolozsvári Mihály,
református lelkész.

UJDONSÁGOK

Bay József:

A világháboru emlékére. Egyházi beszédek 2:50

Ravasz László dr.:

Látások könyve. Beszédek, elmélkedések . 12:—

Lic. Rácz Kálmán:

Miért is vagyok én keresztyén? 6:—

Csekme Ferenc:

A szárnyaskerek diadala, vagy a vasut,
mint népnevelő. 2:—

Képek a parókhjáról. Rajzok és életképek.
I. kötet 2:50
II. kötet 2:50

Háborus feljegyzések a görgényi református egyházmegyének az 1916. évi oláh betöréskor menekült egyházairól . . . 5:—

Kaphatók:

Hegedüs és Sándor

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatalában
Debreczen.

A „HANGYA“

a Magyar Gazdaszövetség fogyasztási és értékesítő szövetkezete bármely községbe költségmentesen küldi ki megbízottját, ahol fogyasztási és értékesítő szövetkezetet akarnak szervezni. Mielőtt a mozgalmat megindítanák, forduljanak a kezdeményezők útbaigazításért a „Hangya“ igazgatóságához: Budapest, IX. Közraktár-utca 34. sz. A „Hangya“ kötelékébe jelenleg 1550 szövetkezet tartozik, 78 millió korona évi forgalommal.

Földművelő népünk erkölcsi emelkedésének és vagyoni gyarapodásának legbiztosabb eszköze a gazdasági szervezkedés. A termelés fejlesztése, az értékesítés kedvezőbbé tétele, a háztartási és gazdasági szükségletek jutányosabb beszerzése csak fogyasztási és értékesítő szövetkezetek útján érhető el.